

jugoslovenskih
nacionalistov

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

Leto V.

Ljubljana, dne 1. avgusta 1936.

Štev. 21.

Kakšni so izgledi

Narodi si ne žele vojne in vsak jo izbe-gava dokler more. Le če bi bil napaden, bi v sili pač moral zgrabit v puško. To merilo danes lahko postavimo v splošnem.

Tudi politiki in diplomati so načeloma proti vojni. Ne v zadnji meri jih k temu na-giba strah pred morebitnimi izbruhom notra-njih nemirov, ker nikjer ni vsem poslano z rožicami. Angleški ministrski predsednik je pred nedavnim javno izjavil, da ne bo dovo-lil vojne, dokler bo na čelu vlade in poudaril, naj se svet zaveda, da bi vojna skoraj povsod pomenila revolucijo proti vodilnim državnikom.

Splošne varnosti pred vojno ni in je se-veda ne more biti, dokler narodi, ki so se obvezali čuvati splošno varnost, nimajo vo-lje ali moči napadalcu, če treba, tudi s silo preprečiti napad. Vselej tega se n. pr. Italiji ni bilo težko odločiti za akcijo v Abesiniji ter se rogati delnemu izvajanju sankcij. V narodu je imela ustvarjeno razpoloženje za to vojno bodisi na umeten način, bodisi iz potrebe, ki jo je občutil celokupen narod. V zavesti svoje moči napram neprimerno šib-kejšemu nasprotniku, ji ni bilo treba voditi računa o opasnosti, ki bi v nasprotnem slu-čaju nastala bržčas tudi v Italiji in sicer opasnost splošnega odpora proti vojni v obče. Abesinski primer je bridko spoznanje za vsakogar.

Od splošne varnosti smo bolj oddaljeni kot kdajkoli in narodi ječijo pod težo pospe-šenege oboroževanja, ki ga nalaga vsesplošno nezaupanje. Pojem »splošna varnost« je po-stal fantom. Beseda »splošna varnost« je le nekaj »elegantnejši« izraz za »strah pred vojno«. Kdor govori o splošni var-nosti, s strahom misli na vojno. To je prav tako kot če bi človek živel le zato, da bi se čuval pred boleznijo.

V takih razmerah se življenje ne more gibati tako, kot bi se moralo. Gospodarstvo, zaposlenost in vse drugo trpi, poraja se ne-mir, nezadovoljnost in nervoznost. Mirno-dobnih nalog se ne more postavljati, še manj pa jim zadoščati. Danes je cel svet glede var-nosti nekako v istem stanju, kakor so bili do-slej ves čas balkanski narodi — v upanju in pri delu s puško v roki.

Cel svet dela in počiva torej s puško v roki. Vendar pa opazamo tu neko razliko. Nekateri narodi so pri tem nekako defen-zivni, drugi pa ofenzivni. Slednje priganja v to potreba, pohlep, ali pa tako nazivana me-galomanija vodilnih državnikov. Dasi si mo-góče tudi oni ne žele vojne nevarnosti, ven-dar so nanjo vsak hip pripravljeni. Toda s tem ko kažejo, da se je ne bojijo, da so na njo pripravljeni in pri tem celo politično s sabljo, imajo nekaj mednarodno politični plus. Z razmeroma majhno težavo dosegajo velike uspehe. Protij njim so naperjene ne-šete mednarodne konference, pri katerih se mnogo govori, včasih tudi grozi. Ali pred-stavniki ofenzivnih narodov, opri na bojno pripravljenost svojega naroda dosegajo vsak čas vidnejše uspehe. Oni ne prosijo za do-voljenje, nego si vzemajo samolastno to za čimer težijo, kar vedo, da proti njim ostali čuvarji »splošne varnosti« ne upajo podvzeti ničesar tako uspešnega, kakor je vojna. No-tranja zavestnost, disciplina in povezanost na-roda z voditeljem so predvsem tiste sile, ki jim dovoljujejo njihovo dostikrat zelo opasna mednarodna postopanja. Ti voditelji stavijo sicer navidezno vse na eno kocko, vendar pa ta igra ni tako nevarna za nje kot bi bila nevarna za voditelja držav, ki nimajo teh glo-bokih notranjih vezi z narodom. Vsled tega morejo narodi, pri katerih ni prave zavedno-sti in discipline in pravih voditeljev pač v svojo škodo gledati, kako dosegajo uspehe no-tranje močni in od močnih ljudi vodeni na-rod.

Seveda pa pri tem ne smemo pozabiti tudi še ne na eno, kar se je v historiji naro-dov že večkrat pojavilo. Navidezno šibki na-rod in slabše organizirane države so v tre-nutkih, ko je šlo za njih obstoj, trenutno po-kazale neverjetno odpornost in žilavost pri obrambi svoje svobode. Neredki so pa tudi primeri, ko so napihnjeni izzivači z grožnja-mi strahovali svojega nasprotnika do trenu-ka, ko je prišlo do resnega spoprijema. Ta-krat pa se je pokazalo, da je vsa ta, na zunaj tako pompozno prikazana moč brez prave no-tranje odpornosti in se je zrušila mnogo pre-je sama v sebe, kot pa bi bilo to pričakovati. Prav vsled tega, ker svoje prave moči do za-dnjih podrobnosti nihče ne pozna, pa moremo imeti upanje, da bomo prebrodili to nevarno dobo, v kateri se toliko čuje rožljanja z oro-žjem.

Čuvajmo Jugoslavijo!

O morali javnih uslužbencev

Te dni smo čitali o galantnih doživlja-jih nekih naših znanih javnih uslužbencev. Na istem mestu se je postavila tudi trditve, da ljudem na visokih položajih ni treba ravno živeti po utesnjenih zakonih morale. Njihove sposobnosti, ki so jih dvignile in jih drže na teh mestih, odtehtajo njihove grehe proti javni morali.

Pri teh trditvah smo zastali in spom-nili smo se nekega drugega pojmovanja dolžnosti javnih uslužbencev. V današnji Nemčiji se odpusti takoj iz službe javni uslužbenec, ki se je v kakršnemkoli po-gledu pregrešil proti morali!

Nastane vprašanje: Katero izmed teh dveh pojmovanj je pravilnejše? Ali je javni uslužbenec le specialist za ozek delokrog, ki mu je zarisan z zakonom oziroma služ-beno pragmatiko, ali pa je podvržen šir-šemu in občutljivejšemu merilu?

Nekdaj je vršila kontrolo nad moralo izključno cerkev. Moralni kriterij je bil oblikovan v strogo cerkvenih formulah. Nad izvrševanjem teh cerkvenih predpisov o morali pa je bdel duhovnik kot vrhovni čuvar te morale. Seveda pa se je od tega čuvarja pričakovalo in zahtevalo, da ne bo pridigal le prazne besede o tej morali, temveč da bo tudi z živim vzgledom, s svo-jim življenjem in svojim delom izvrševal vse to, kar so zahtevali ti predpisi o morali.

Obstojalo pa je tudi drugo pojmovanje o dolžnostih teh čuvarjev: »Ne glej moje delo, temveč ravnaj se po mojih besedah!« To zavijanje pravega pojmovanja dolžnosti onega, ki sodi o morali drugih, je najlepše prikazano v nekem starem latinskem zbor-niku »Gesta Romanorum«, ki pravi med drugim: »Neki mladi duhovnik je vsled svojega globokega poštenja zasovražil sta-rejšega svečenika, ki je živel precej raz-vratno življenje. Vsled tega ni šel niti v cerkev, kadar je vršil službo božjo ta sta-rejši svečenik. Nekoč se je mladi kaplan sprehajal, pri čemer je zašel in dolgo iskal poti. Zejen in izmučen se naenkrat znajde pred bištrim studentem. Tu se napije in osveži zopet svoje moči. Ko nadaljuje pot ob studentec, zagleda naenkrat, da izvira studentec iz odprtega gobeja poginulega psa. To se mu je tako zastudilo, da bi skoro prišel bruhati studenčnico, ki se je je napil. V tem trenutku pa se pojavi pred njim puščavnik, ki ga vpraša: »Ali te je voda, ki si jo pil, osvežila?« Ko mu mladi kaplan to pritrdi, ga pouči starec: »Prav tako tudi beseda božja ničesar ne izgubi na svoji sili, dasi prihaja iz ust nedostojnega služab-nika. Pojdi v cerkev in poslušaj besedo svojega brata v Kristusu.«

Dvojno merilo službene in privatne morale, ki jo brani ta stara zgodba, pa si ne moremo osvojiti brez ugovora. Človek ne more živeti z dvojno moralo, s svojega službenega položaja braniti moralo, ki je oblikovana z zakonom, v svojem privatnem življenju pa isto moralo gaziti in rušiti. Dvoje meril za merjenje morale ne moremo priznati. Iz istega izvora ne more izvirati istočasno topla in mrzla voda. Javni uslužbenec, ki v svojem privatnem življe-nju podira principe, ki jih sicer v službi upodiruje — tak javni uslužbenec ne nudi nikakega jamstva, da bo ob sleherni pri-liki svojega službenega življenja zvest svoji službeni dolžnosti. Z zakonom samim in njegovo strogostjo nikakor še ni dano tako jamstvo, ker zakon in njegova strogost dejstveno največkrat šele naknadno, kot sankcija za zgrešeno delo. Največje jam-stvo, da do takega dela ne pride, leži pač v samem značaju javnega uslužbenca.

Istočasno pa ne more imeti nihče dva značaja — enega za svojo službo, a dru-gega za svoje privatno življenje. Pri takem nenaravnem in prisiljenem svojstvu zna-čaja enega in istega človeka je jasno, da prevladuje slabšeja moralna kvaliteta nje-gove osebnosti in da je njegova uradna korektnost le površna maska, ki pade ob prvi priliki, ko oslabi nad njim kontrola, oziroma je izpostavljen prvi večji izkuš-njavi. Tak nedoslednež z dvojnimi značajem je očitno moralni slabik.

Nastane vprašanje: Ali se more ta-kemu slabiku z mirno vestjo zaupati javna

služba in v zvezi z njo vsa odgovornost za visoke interese družbe? Ali ni skrajna ne-previdnost in naravnost greh, ako se po-stavi kozla, da čuva zelje? Ali ni mnogo previdnejše, sigurnejše in boljše zahtevati predhodnih garancij za korektnost v službi s tem, da se zahteva harmonijo javnega in privatnega življenja javnega delavca.

Dr. Jovan Cvijić je kot predsednik Akademije znanosti v svojem govoru leta 1921. pri proglasitvi g. generala Živka Pav-lovića za akademika baš o tem problemu naglasil sledeče:

»V današnji materialistični in ne-urejeni dobi moram povzdigniti še eno Vašo posebno važno vrednoto. Kakor sem omenil, izvolili smo Vas za akademika kot predstavnika znanstvene vojne metode. Vendar pa Vas ne bi izvolili, če bi Vi, ko ste na temelju teh svojih sposobnosti do-segli svoj visoki socialni položaj, pričeli izrabljati ta položaj v svojo osebno korist ali z razsipavanjem državne imo-vine na katerikoli način. V tem slučaju bi škodovali prav toliko, kolikor ste kori-stili s svojimi vrlinami, ker bi kvarili kot visoki predstavnik naroda njegovo moralo. Akademije nauka so v resnici znanstvene,

ali poleg tega tudi nacionalne institucije, ki nikdar ne smejo zanemarjati moralo svoje zemlje.«

Dr. Jovan Cvijić je s temi besedami jasno pokazal pravilno pojmovanje o mo-rali. Javni uslužbenec, vršeč svojo uradno funkcijo, ne sme in ne more zanemarjati moralnih principov, na katerih temelji celokupni red državne in narodne za-jednice.

General Živko Pavlović je v svojem nastopnem akademskem govoru predvsem govoril o moralnih in psihičnih elementih, duhovni krizi, duševni neuravnovešenosti, o javni morali in našem narodnem zna-čaju, ki se je pokazal v vsej veličini ravno v onih velikih momentih, ko se je vršila borba za osvobodjenje in ujedinjenje. Ti osnovni vzroki so dali veličastne rezultate, s katerimi je zablestelo ime našega naroda pred vsem svetom.

Te naše vrline, ta naša narodna mo-rala pa predstavljajo ogromen naciona-len kapital, ki ga je treba očuvati od vseh zunanjih vplivov in infekcij. Vsled tega pa se mora tudi morali javnih uslužbencev, teh najvidnejših predstavnikov javnega življenja, posvetiti vso pozornost.

NO na Pobrežju je odkrila

spominsko
ploščo
Kralju
Aleksandru I.
Ujedinitelju

Po tih in vztrajnih pripravah tu-kajšnje Narodne Odbrane je uspelo s so-delovanjem vsega narodnega občinstva, da je doživel Pobrežje dne 5. julija svoj ve-liki praznik. V poslopju osnovne šole, okra-šenem s cvetjem in zelenjem, je odkrila Narodna Odbrana spominsko ploščo blago-pokojnemu viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju.

Ze davno pred napovedano uro se je zbrala na Pobrežju ogromna množica na-rodne občinstva, da prisostvuje tej sve-čanosti. Številni sprevedi, na čelu z vojaško godbo, se je pomikal proti osnovni šoli, kjer so bili zbrani zastopniki raznih usta-nov in korporacij. V vzornem redu in raz-položenju, ki je pričalo, da se vsi prisotni globoko zavedajo svečanega trenutka, se je razvrstila množica pred šolskim poslopjem.

Predsednik Narodne Odbrane br. A. Požar je kot domačin pozdravil vse na-vzočne, posebno se zastopnike naše hrabre vojske g. majorja Pavliča. V svojih na-daljšnjih izjavanjih je povdaril: »Težko je najti v zgodovini našega naroda pomemben dogodek, ki ne bi bil tesno vezan z Na-rodno Odbrano, oziroma pri katerem ne bi sodelovala ta naša nacionalna organiza-cija. Zvesta svoji slavni preteklosti vrši tudi danes med narodom svoje poslanstvo ter nudi vsakemu pokretu, ki je v korist državi in narodu svojo pomoč, prav tako pa tudi budno pazi na vsak pojav, ki bi bil proti interesom države in naroda. Kot prvo in najsvetejšo nalogo pa si je stavila ču-vati edinstvo naroda in nedotakljivost državnih meja, zarisanih s krvjo najboljših naših sinov. V pokojnem viteškem kralju Aleksandru Ujedinitelju je Narodna Odbra-na vedno gledala svoj utelešeni program. Saj pa je veliki Mučenik tudi vedno budno spremljal delo naše organizacije. Da se skromno oddolžimo spominu našega naj-

večjega heroja in postavimo viden znak naših stremeljenj, smo si nadeli nalogo po-staviti ta skromen spomenik Njemu, ki je bil ideal vseh Jugoslovenov. Ko odkrivamo danes to spominsko ploščo nepozabnemu kralju Mučeniku smo prežeti z nezlomljivo voljo usmeriti korak naše mladine v Nje-gove stopinje, da ga posnema v njegovem delu in se uči, kako je treba umirati za domovino.

Štejem si v prijetno dolžnost, zahva-liti se vsem društvom in korporacijam ter poedincem, ki so doprinesli svoje ter s tem omogočili, da smo se oddolžili spominu na-šega največjega vladarja.«

Govor brata predsednika je vse na-vzočne globoko ganil. Za njim so govorili v imenu Oblastnega odbora Narodne Od-brane v Mariboru, predsednik dr. Dolar in br. Rode, za občino Pobrežje župan g. Volk, za studensko Narodno Odbrano br. Golčar, ki je položil na spominsko ploščo tudi kra-sen trnjev venec. V imenu šolske mladine je spregovoril šolski upravitelj g. Živko, za cerkveno oblast pa g. dr. Meško, ki je plo-ščo tudi blagoslovil.

Po končanih govorih je br. predsednik odkril spominsko ploščo in prosil g. šolske-ga upravitelja, da jo vzame v varstvo in jo čuva, da bo tako naša mladina črpala nauk v delu z geslom: »Vse za narod in domovino.«

Vojaška godba je zaigrala državno himno, pevsko društvo Zarja pa je odpe-lo žalostinke, ki jih je navzoče občinstvo po-slušalo odkritih glav. Po izvršenem sveča-nem aktu se je vršil mimohod.

Vse Pobrežje je bilo ta dan pod vtisom svečanega odkritja spominske plošče in manifestantne pietetne počastitve velikega kralja Mučenika po tukajšnji Narodni Od-brani.

Častni člani Narodne Odbrane

MILORAD PAVLOVIĆ

V znak posebnega priznanja je izbral državni kongres Narodne Odbrane v Kragujevcu, dne 27. junija t. l. za častne člane:

Vojvoda Petar Bojović je bil rojen 4. julija 1858 v Miševcu. Gimnazijo je dovršil v Beogradu, nakar je stopil v vojno akademijo 1875. Kot visoko inteligenten, energičen, izredno vesten in sposoben častnik je bil vedno na najvažnejših položajih. Svoje življenje je posvetil izključno domovini in ji služil z ono brezprimerno požrtvovalnostjo in nesebičnostjo, ki odlikuje našega zdravega sina, katerega razumsko in čustveno življenje je globoko zakoreninjeno v zemlji. Vojvoda Petar Bojović predstavlja v svoji stroki tip ponosnega Jugoslavena, katerega nezlomljiva volja in železna notranja disciplina poznata le en cilj — blagor domovine. Njegovo življenje in njegovo delo sta najožje povezana z usodo naroda in zemlje, iz katere je izšel in z najvišjim položajem v vojski, ki ga zavzema kot naš edini vojvoda, mu je dano priznanje — edino, ki si ga je želel — da je do kraja izvršil svojo dolžnost.

Nevenljive zasluge, ki si jih je pridobil za državo in narod, kakor njegovo dragoceno prijateljstvo, ki ga je vse življenje gojil do Narodne Odbrane, je letošnji kongres še posebej podčrtal z njegovo izvolitvijo za častnega člana.

VOJVODA PETAR BOJOVIĆ

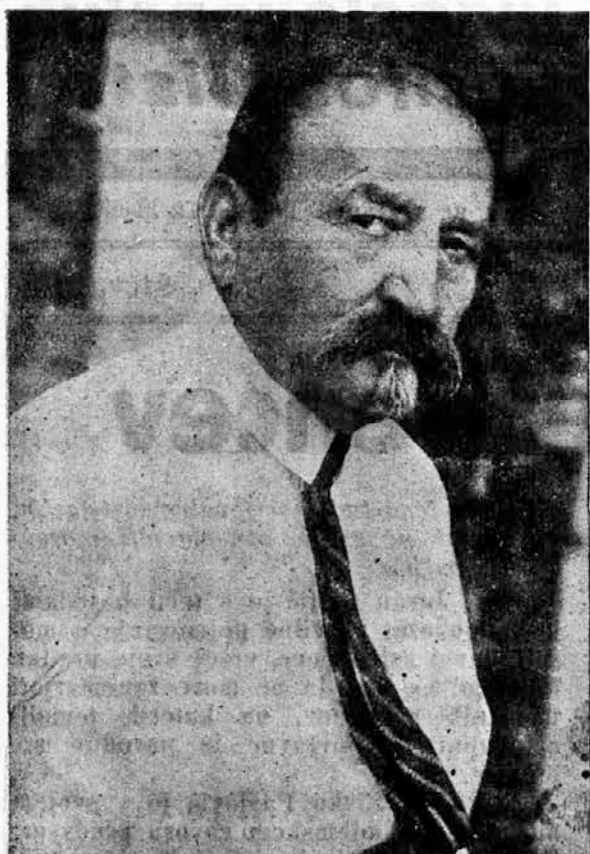

BRANISLAV NUŠIĆ

Branislav Nušić je bil rojen 8. oktobra 1864 v Beogradu. Po dovršeni srednji šoli je študiral pravo v Gradcu in končal v Beogradu. Vse svoje visoke pisateljske sposobnosti je posvetil svojem narodu in moral vsled tega pretrpeti nešteta preganjanja, zapore in zapostavljanja. Predvsem je posvečal svoje moči zatiranim bratom pod Turki in si pri tem delu stekel ogromne zasluge. Kot ognjevit nacionalni bорец se je nahajal že med ustanovitelj Narodne Odbrane ter je bil ves čas njen idealni in najzvestejši delavec. S svojim narodom je pretrpel vse gorje, ki ga je spremljalo pri njegovem razvoju, borbah za svobodo in ujedinjenje. V teh borbah je izgubil tudi svojo nado — sina edince, ki je zvest vzgledom svojega očeta padel na braniku domovine.

Branislav Nušić je gotovo naš najplodovitejši pisatelj, ki je obogatil našo kulturo z nešteti deli svetovne kvalitete in na ta način najverneje pokazal svo bogato vsebino svojega naroda.

Milorad Pavlović je bil rojen 4. oktobra 1865 v Beogradu. Po dovršeni srednji šoli je nadaljeval svoj filozofski študij v Jeni, Lipskem in Berlinu. Po diplomi je postal profesor v domovini. Tudi on se je stavil ves v službo svojega naroda in moral pretrpeti vso trnjo pot poštenega, idealnega in požrtvovalnega narodnega delavca. Neštokrat premiščen, odpuščen in obsojen ni popustil za las od svojih idealov. Preoblečen v čevljarja je prepotoval vso Bosno in bodril, učil in pripravljaval svoj narod, ki je živel takrat pod habsburško peto. Iz te dobe je poznan v celi zemlji kot »Mile Krpa«. Navezal je že v mladosti stike z vsemi vidnimi Jugoslaveni od Triglava do Črnega morja. V njegovi skromni hišici so se zbirali in se zbirajo še danes vsi iskreni Jugoslaveni, zbrani v državnem okviru in raztreseni izven njega. Še danes je eden najaktivnejših in najzvestejših članov Narodne Odbrane. Njegovo pero in njegova beseda brusita še vedno krepke jugoslovenske značaje, ki imajo svoj najlepši vzor v plemenitem duhu enega izmed najuglednejših Beograđanov — profesorja Mile Pavlovića.

Odkritje spomenika kralju Ujedinitelju v Gornjem gradu

V nedeljo, 19. julija je bil odkrit v Gornjem gradu drugi likovni spomenik blagopokojnemu Viteškemu Kralju Aleksandru I. Ujedinitelju v Sloveniji. Vse mesto se je odelo v jugoslovenske trobojke, ko so se na nedeljo popoldne zbirale množice gornjesavinjskega prebivalstva, da počaste spomin ljubljenega Kralja in da pričakajo zastopnika Nj. Vel. Kralja Petra II.

Inicijativo za postavitev spomenika je dal krajevni odbor Narodne Odbrane v Gornjem gradu, ki je tudi častno izvršil celotno organizacijsko delo ter s sodelovanjem vseh kulturnih organizacij gornjegrajskega sreza zbral prispevke. Stroški spomenika znašajo okoli 10.000 din, spomenik sam pa je umetniško delo akademskega kiparja g. prof. Sajeveca Ivana iz Ljubljane.

Slavnosti so se udeležila vsa sokolska društva in gasilske čete iz sreza, Narodna Odbrana, dalje skavti in planinke iz Osjeka ter zastopniki vseh kulturnih in gospodarskih organizacij gornjegrajskega sreza. Po sprejemu v Spodnjem trgu je prikoral povorka z gornjegrajsko gasilsko godbo in 11 praporci na čelu ob pol 3. uri na slavnostni prostor, kjer je v idiličnem kotu mestnega parka postavljen spomenik.

Ob Peruzzijevem grobu

Ali je res že prišel čas, da odhajamo? Ali je res, da je že konec, moj dragi Svitoslav? Ti lepi dolenski fanti! Kakor da se ni zgodilo nič posebnega, se prebudiš jutraj in čitaš: profesor Svetko Peruzzi umrl... Kakšen profesor? Kipar, ne pa profesor. In Svetko! Nikoli Te nismo klicali tako. Bil si Svitoslav, kakor Te je bil krstil Levstik, ki Te je držal pri krstu. Svitoslav, da! Nekaj svetlega je bilo v tem imenu. Včasih smo Ti rekli kar Miha, kakor so Te drugi imenovali očeta morostarja. A tudi Miha in oče in morostar ni odgovarjalo temu, kar si bil. Zato si se prešerno nasmešnil, kadar je kdo prišel s takim imenom. Še sam si ponovil: Miha... In Tvoje dobre oči so se smejale, raztegnile se je obraz in okrog ust, tistih lepih izrazitih, so se nabrle tiste gube, polne dobrovoljnega nasmeška, ki so se tako lepo ujemale z vsem, kar se je izražalo na obrazu. Da, ta obraz je bil lep, ne tak, kot so ga prinesli časopisi. Kdo Te je tako ponesrečeno naslikal? Saj to nisi Ti, to ni Tvoj obraz, ki je ugajal celo Cankarju, ker je bil obraz pristnega, lepega dolenskega fanta. In ves si bil tak: lep, mlad, fantovski. A zraven v mislih in besedah miren in močat kakor dolenski možakarji v nedeljo popoldne. Pravi kmečki sin. Človek bi ne bil verjel, da si na pol Ljubljčanin, saj so Lipe pred nosom Ljubljane. In tudi tisti priimek: Peruzzi ni kazal v Tebi prav nič italijanskega. Levstik je imel prav, ko ga je hotel posloveniti ali izpremeniti nazaj v prvotno slovensko obliko: Perotec ali kaj takega. Saj bi tudi jekleni Laščan ne bil Tvoj krstni bote, da ni bilo v hiši toliko slovenskega duha. Vse to si prinesel s seboj iz tistih idiličnih Lip, ko si odhajal v svet.

In tak si prišel takrat v začetku stoletja zopet nazaj v Ljubljano. Odkod se je vzel tisti blagoslovljeni čas? Na vsak korak si srečal umetnika. Odkod? — Z Dunaja, iz Monakovega, iz sveta. In kam? — Domov, de-lat... In kakor da je nekaj grenkega zazvenelo v veselih besedah, kakor da je nekaj

mračnega preletelo preko čela, ko da je težka misel šinila preko sonca — polnih mladih oči. Tako so prihajali drug za drugim iz tujine, kakor je pripovedoval Cankar in so prinašali vsak svoj dar, lep in bogat, da so se drug drugemu čudili kako in odkod. Celo domovina, ta zaspana in uboga, se je začudila. Kam s tolikim bogastvom?

Takrat sva se najbrže srečala kje v tistih prijaznih ljubljanskih gostilnah ali kavarnah, kjer je takrat odmevala naša prešerna beseda. Ti cel morostar, jaz na pol. Saj so Smarci hodili kositi na morost in so vozili polne voze domov; otroci pa smo ga gledali z gričev kakor daljno objubljeno deželo. Prišel si z Dunaja. Pravijo, da si že tam rogovil med mladimi, da si ustanavljal »Vesno« in da si uganjal celo neko jugoslovanstvo. Še dobro, da Ti tega niso zamerili. Danes se pri nas take stvari ne odpuščajo niti po smrti.

Takrat smo postavljali Prešernov spomenik. Ali še veš, kako je zapisal Cankar: »Pozajči se! Ne da bi hotel kaj očitati našemu pridnemu, dobremu Zajcu. Ampak tako je verjel v Tvoj talent. In Cankar se ni zlepa zmotil. Ti pa se nisi nič pozajčil. Kar si bil, to si bil. O tem je pričel Tvoj atelje, ograjen iz navadnih desk v zapuščen družbeni hiši nekdanjih slovenskih kolezarjev pod Tivoliem. Tam med tistimi deskami so rasli kipi, kakor gobe po dežju. In so zopet razpadali. Mlada mojstrska roka je vladala med njimi in nad njimi. Kam s tem bogastvom, Svitoslave...? Vasovali smo pri Tebi kakor v carstvu čarovnika. Govorili smo o najmočnejših dogodkih — kolikor jih je takrat bilo v Ljubljani in drugod — Ti pa si gnetel ilo in podoba za podobo je rasla pred našimi očmi. Le včasih si s porednim nasmeškom kaj pripomnil na naše razgovore. Kakor da je sicer vse v redu. A čemu atelje in mavec in kipi? Da vse zopet razpade?

Zunaj pa so klicarji oznanjali velik slovenski dan. Umetnost je prišla v deželo. Pozdravite jo šentflorjanci.

Takrat so razpisali nagrado za cesarjev spomenik. Seveda si jo dobil. Pa smo bili nekoliko v zadregi. Ali ni škoda Tvojega dela in

talenta za cesarjev spomenik. Čemu je treba v Ljubljani cesarjevega spomenika. Naj bi porabili tisti denar za kaj bolj pametnega. N. pr. spomenik domovini... Ali pa za Kettejev spomenik... Toda imenitniki so bili drugega mnenja. Ljubljana se mora oddolžiti cesarju, ki ji je pomagal po potresu. Tudi patriotična čustva je treba manifestirati. Vsaj na videz. Bajle nekateri že dvomijo o njih. Domovina da ne potrebuje spomenika. Ona je sama sebi najboljši spomenik. Kette je bil še premlad, da bi mu postavljali spomenike. Mladina je rada domišljava. Cankar je res napisal »Tujec«, a to je roman. Na papirju je vse mogoče. Tako so rekli oni, ki so imeli denar. Sicer pa se da postaviti cesarjev spomenik brez cesarja. Celo napis bi se dal kako dvomiselnost napraviti. Tako smo ugibali. In ko je bil spomenik gotov, smo ga gledali predvsem od zadnje strani. Pod roko slovenskega delavca raste nova Ljubljana, ki je v zadnjih letih tako oživila. Tista klečeča deklica z lovorjevim vencem nas je zanimala bolj zaradi nje, ki je postala Tvoja življenjska družica. Cesarjeva glava nas je malo zanimala. Rekli so, da ni posrečena. Kot da ima jabolko v grlu. Vedeli smo, da bi bil dal vse kaj drugega, ko bi bil smel. Tudi sam nis bil zadovoljen... Usoda se je čudno poigrala s tem Tvojim delom. Prekrat je odnesel cesarjev kip in spomenik je bil prazen. Človek bi mislil, da bodo najprej vprašali Tebe, kako in kaj. Spomenik pa je stal leta in leta brez glave, dokler se ni našla druga glava in ne da bi Te kaj vprašali, so jo postavili nanj. Bilo je pa pomislekov — a slavistika je dobila svoj spomenik, ki ga je zaslužila za svoje delo pri narodnem preporodu — in odveč je bila debata, ali ima umetnik kaj besede pri delih, ki jih je sestavil. Sicer pa boljše takšna rešitev kakor nobena. Obglavljeni spomeniki tudi ne delajo mestu časti. Split je daleč in kdo bi se prerekal za malenkosti. Tako se je končal Tvoj prvi veliki sen.

Pa se je zgodilo, da je tista premlajena in vsa oživljena Ljubljana zavrela od jeze in srda in pokazala svoje pravo lice pred seboj in svetom. In so pokale puške po njenih ulicah

Ob slavnostnem razpoloženju tisočglave množice se je točno ob pol 3. uri pripeljal, burno pozdravljen in med igranjem godbe, zastopnik Nj. Vel. Kralja g. podpolkovnik Martinović, spremljan od člana slavnostnega odbora br. ing. Wenkotsa.

Ko je po pozdravu zavzel kraljev zastopnik mesto na častni tribuni, kjer so že bili zbrani oficijelni zastopniki oblasti in organizacij, je stopil na govorniški oder predsednik akcijskega odbora br. dr. Mejak Ervin, odvetnik iz Gornjega grada ter v globoko občutenem govoru nanizal historijat borbe za ustvarjanje Jugoslavije, ko je prvi borec je bil blagopokojni Kralj Aleksander I. Ujedinitelj. Orisal nam je vso njegovo gorečo ljubezen in velike žrtve, ki jih je daroval na oltar domovine, zapečatil pa s svojo lastno krvjo. Zato pa mu v dokaz brezmejne hvalečnosti in večen spomin postavlja gornjegrajski srez ta skromen spomenik. Končno je naprosil zastopnika Nj. Vel. Kralja g. podpolkovnika Martinovića, da izvrši slavnostni čin.

Godba je zaigrala državno himno in med pobožno tišino, ko so se sklonili prapori v pozdrav, je kraljev zastopnik odgrnil zaveso. Srca so vzdihljala in vsa množica je z ljubeznijo in globokim spoštovanjem zrla v lik Njega, ki je bil in bo simbol vseh Jugoslovenov. V tem trenutku je obkolila spomenik Sokolska deca, sipajoč na njega cvetje. Ta prizor je privabil solze marsikateremu staremu splavarju, ki je že pred vojno obračal oči proti Beogradu, boreč se z valovi Savinje in Save.

G. podpolkovnik je nato čestital akcijskemu odboru in prebivalstvu celega sreza, predsednik akcijskega odbora pa ga je naprosil, naj bo na Najvišjem mestu tolmač najgloblje udanosti in zvestobe gornjegrajskega sreza. Kot zastopnik g. bana Dravske banovine je izrekel čestitke sreski načelnik g. dr. Mlinar, nakar je spregovoril zastopnik Oblastnega odbora Narodne Odbrane v Ljubljani br. Deleja Zdravko:

Gornjesavinčani! Pred nami je lik Velikega Mučenika. Postavili ste ga v skromen znak svoje ljubezni in hvalečnosti Njemu, ki se je žrtvoval za srečo in veličino Jugoslavije.

On spi svoj večen sen v jugoslovenski Meki — na Oplencu, ali Njegov duh bdi nad nami in vprašuje: Ali smo res vredni njegove žrtve? Ali bomo znali upravljati preko vseh tegob sedanosti Njegovo sveto zapuščino? Ali bomo znali ceniti milijone žrtev, položenih v temelj tej naši sveti zemlji? Ali se bomo vedno zavedali, da ni bila Jugoslavija ustvarjena pri zelenih konferenčnih mizah, temveč da se je rodila v nadčloveških mukah, žrtvah in herojskih podvigih junaške srbske vojske in jugoslovenskih dobrovoljcev na Dobruđi, Kajmakčalanu in Ceru in drugih bojiščih širom sveta?

In kaj je sedaj naša dolžnost! Kako naj se oddolžimo spomenu velikega Tvorca in Ujedinitelja Jugoslavije?

Vsajmo v svoja srca plamen večne domovinske ljubezni, požrtvovalnosti in zaobljubo zase in svoje potomce, da hočemo zvesto izpolnjevati Njegovo oporoko: Graditi in čuvati veliko Aleksandrovo Jugoslavijo od Soče do Črnega morja, da hočemo biti krepka, nezlomljiva opora Njegovemu Prvorojencu, našemu mlademu Kralju Petru II.!

S tem naročilom pooblaščen, zastopam Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani ter kličem: Večna slava in hvala Tebi,

Nesmrtni Kralj, ki si pokazal pot, po kateri moramo vsi Jugoslovenci! Zdravo!

V imenu Sokolske župe Celje je spregovoril br. dr. Janko Rak, ki je tudi poklonil venec, spleten iz cvetja solčavskih gora. Za podružnico S. P. D. v Celju je govoril g. Zemljič Branko, ki je simbolično opisal Velikega krmarja jugoslovenske barke, ki plove med prijateljskimi in neprijateljskimi valovi razburkanega morja, in povedal, zakaj je morala pasti najdragocenejša žrtev jugoslovenskega naroda.

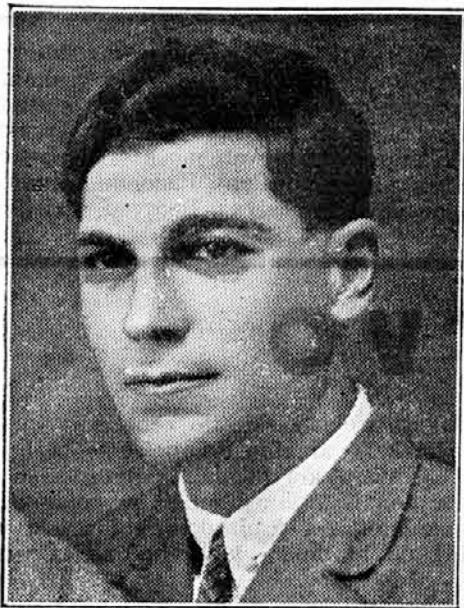
Brzjavni pozdravi so prispeli od komandanta dravske divizije g. div. generala Nedeljkičevića in predsednika Središnjega

odбора Narodne Odbrane g. Ilije Z. Trifunovića — vojvode Bircanina.

Ko so položili vence pred kraljev spomenik še gasilci, skavti, sokolska mladina in drugi, so sokolske, gasilske in skavtske čete defilirale pred kraljevim odposlancem in zbranimi zastopniki, nakar se je ta lepa in pomembna svečanost, ki bo ostala vsem udeležencem v globokem spominu, končala.

Po oficijelnem delu so se zbrale množice v hladnem grajskem vrtu, kjer so ob zvokih pridne godbe in postrežene od požrtvovalnih gornjegrajskih dam poselele do razhoda.

V spomin br. ing. Ivu Ivanoviću

Oblastnega odbora, da jugoslovanski nacionalisti najbolj cenimo izgubo, ki smo jo utrpeli s smrtjo brata Ivanovića, ker vemo, koliko je izgubila jugoslovenska misel s tem tihim in skromnim, toda odločnim, vztrajnim in požrtvovalnim delavcem. S slava klici je bila svečanost zaključena.

Organizacijam in članstvu NO!

Dne 6. septembra 1936, na rojstni dan Nj. Vel. Kralja Petra II., se vrši občni zbor Oblastnega odbora N. O. v Ljubljani. Kraj bo določen pozneje. Organizacije naj se držijo točno navodil, ki so jih prejele v zadnji okrožnici ter naj pošljejo svoja poročila in svoje prijave do določenega termina. Preskrbe naj že sedaj, da bo zažarelo na predvečer po vsej naši domovini nebroj kresov kot znak ljubezni in vdanosti mlademu našem Kralju.

Oblastni odbor Narodne Odbrane
v Ljubljani.

ležalo na dnu tega spomenika. Tudi velik del Tvoje bolesti. Narod je hotel postaviti spomenik svojemu upor, sedaj pa ni nikogar, niti, da bi protestiral, ker spomenika ni. To se pravi, da spomenika ni bilo treba. Da je bilo vse le žalostna farza... Da je bilo delo umetnika odveč... V to nerazumljivo skrivnost, ki se je reševala komaj vsako leto na dan 20. septembra, je zagrmela svetovna vojna. Žrtev za svobodo je bilo toliko, da so oni trije grobi pri Sv. Križu izginili v morju križev... Kdo bi še mislil nanje. To, kar se je 1. 1908. zdelo nekaj velikega, je bilo sedaj samo še brezpomembna demonstracija malega pokrajinskega mesta. Kaj narod, kaj obljube, kaj prisege! Bili smo otročji, če smo mislili, da bomo kaj izpremenili s tistimi demonstracijami. Res, čemu toliko hrupa zaradi par ljudi, ki so padli!... In celo spomenik! Dobro, da je običaj nekje, da nihče ne ve zanj. Niti umetnik ne.

Pa je prišel prevrat. Premierili smo pot iz preteklosti v sedanost in spoznali: žrtev niso bile zaman. Niti one iz 1. 1908. A kje je spomenik? Jugoslovanski primas menda ne bo imel več vzroka za ugovor, da se spomenik postavi, ako ga je imel kot ljubljanski v Avstriji. Vlada ne bo stala na Smodejevem stališču, da kdor je bil puntar prej, bo puntar tudi poslej, da torej ne kaže zaupati nacionalistom, ker so bili izdajalci, zato tudi takih spomenikov ni treba... Sicer pa ima glavno besedo mesto: ono je spravilo spomenik, ki ga je plačal narod. Kje je ta spomenik? Vsako leto ob septembarskih spominih so se obnavljala ta vprašanja. Še 15 let po osvoboditvi je trajala smešna komedija. Po 25 letih tisti narod iz 1. 1908. sploh ni več vedel niti, ali je spomenik, niti kje je. Končno so stopili pred župana možje iz nacionalnih vrst:

»Zahtevamo jasnega odgovora, ali je spomenik ali ga ni.«
»Pravijo, da je.«
»Če je, kje je?«
»Pravijo, da na mestni pristavi.«
»Kdo to pravi?«
»Oni, ki tam gospodarijo.«

»Zakaj torej mesto ne postavi spomenika na grob?«

»Zupan je bil v zadregi.
»Stvar bi bilo treba preiskati.«
»Zahtevamo odgovora takoj!«
»Storil bom vse, kar je v moji moči...«
»Če ne bo storilo mesto, kar se spodobi, bomo izvršili to delo sami.«
»Gospodje, ne bodite nestrpnosti.«
»Čemu že cela leta to slepomišljenje. To je sramota.«

»Gospoda, verjemite, da sem se tudi jaz zanimal... A stvar ni tako enostavna. Spomenik baje leži tam v kosih, eni pravijo, da je sploh razbit...«

»Potem bo mesto plačalo škodo...«
»Kolikoli je meni znano, leže na mestni pristavi neki kosi kamna, a globoko pod razno ropotijo. Saj veste, vojna...«

»Nič ne de, ropotijo je treba odstraniti.«
»Pravijo, da je pod tisto šaro spomenik, pa ni mogoče kar tako do njega. Morda je tudi poškodovan, saj pravijo, da je previsok.«

»Mi zahtevamo, da se spomenik postavi, pa če je treba podreti vsa mestna pristava.«
»Dobro, dobro, gospodje...«

Tako približno se je končala ta farsa. Ti si jo gledal od daleč iz Splita, kakor z galerije. Končno so izlekli iz desk in zabojev posamezne dele spomenika in četrt stoletja po slavnih septembrskih dogodkih se je vzpele turbozna postava žrtvenice nad grobovi.

Zgodba o izgubljenem spomeniku je bila končana. Tako se je izpremenil Tvoj drugi veliki sen.

In tretji? Reliefi iz »Povodnega moža na šentjakobskem mostu«. Most stoji tudi brez njih in Ljubljaniča teče pod njim ne da bi se ustavljala, če ni drugih zadržkov.

Večina Ljubljančanov niti ne ve o Tvojih načrtih, ki si jih nosil v srečo od svojih mladih let. Mnogi bi pa morda celo protestirali zaradi stroškov. In če bi bil zadnje čase kdo pravil, da je naredil Peruzzi take in take okraske, ki bi bili v okras in ponos Ljubljane, ki najbrže drugi vprašali: Kdo pa je ta Peruzzi? In morda bi dobil odgovor: neki profesor v Splitu...

CENENO LETOVANJE NA ŠKODO NAŠEGA OBMEJNEGA PREBIVALSTVA

■ V obmejnem avstrijskem mestu Radgona gostuje že tri tedne ter bo gostovalo še nekaj tednov pičlo članstvo štajerskega deželnega gledališča iz Gradca, da na cenen način preživi letne počitnice na deželi. Vodja grupe je neki Karol Kirchmayr. Tedensko se vršijo po dve do tri gledališke predstave v majhni dvorani gostilne Franca Sommer v Radgoni, ob sodelovanju nekaterih tamkajšnjih domačinov. Te zamišljene počitnice na račun dežele pa bi se za graške igralce prav gotovo ne obnesle, ako bi bili pri predvajanju predstav navezani le na domače posetnike iz Radgone, ker isti deloma radi krize, pa tudi drugih razlogov ne kažejo posebnega zanimanja ter so doslej med tednom od treh določenih predstav morale nekatere radi izredno slabega obiska celo odpasti.

Da se tej krizi odpomore, je prišla grupa na dokaj dobro idejo, da bi vendarle kazalo poseči z reklamo tudi preko meje v Gornjo Radgono in za te svojevrstne prireditve zainteresirati tudi prebivalstvo tostran meje, posebno pa v trgu Gornja Radgona samem, ki radi pomanjkanja primerne dvorane trpi na prirejanju sličnih prireditev. Plakati, ki jih v svrhu propagande širijo med našim obmejnim prebivalstvom, so sicer tiskani v slovenskem jeziku, kjer pa nikakor ne manjka nemških dostavkov, vendar pa se cene vstopnic, označene na slovenskih plakatih nikakor ne vjemajo s cenami, ki se zaračunavajo nato pri blagajni. Na v plakatih označene cene od 4 do 12 dinarjev pa se pri zaračunavanju pri blagajni nočejo ozirati, temveč zapostavljajo našo dinarsko valuto in izrabljajo naše posetnike na ta način, da zaračunavajo svoj šiling na škodo naših ljudi mnogo višje nad tečajem, kar daje diferenco pri eni sami vstopnici od 2 do 3 Din. Če se pomisli, da število posetnikov iz Gornje Radgone tu in tam celo prekaša posetnike — domačine iz avstrijske Radgone, znaša za en sam večer pri takem zaračunavanju razlika celo do 100 dinarjev, seveda na škodo našega prebivalstva. Brez dvoma je, da so se te nečedne metode poslužili samo radi tega, da izgledajo cene na slovenskih plakatih za naše prebivalstvo razmeroma nizke, kar gotovo privlači ljudi. Žal je še mnogo takih med nami, ki v svojih zaslepljenih simpatijah do tujcev onkraj meje tolerirajo tako postopanje, mesto da bi vračali milo za drago in bojkotirali slične prireditve, ki pomenijo za naše ljudi le izkoriščanje.

Op. uredništva. Priobčujemo ta dopis v celoti. Vendar pa smo mišljenja, da ni edina in največja škoda v tem, da si puste naši ljudje na tak način izmakniti iz žepa par dinarjev. Mnogo večja škoda je, ki jo utrpel naš narod s tem, da obiskuje te prireditve in na novo vsrkava v se tujo kulturo ter z njo razoblikuje svojo lastno narodno vsebino.

Ne smemo pozabiti sistematične propagande, ki jo vrše Nemci in pri kateri se poslužujejo vseh mogočih sredstev, da bi dokazali »krivico«, ki se jim je zgodila s tem, da je pripadlo to ozemlje naši državi. Prav nič se ne bomo čudili, ako se pojavi zopet kak Adriaticus, ki bo na temelju teh reklamnih letakov v slovenskem jeziku in nemškimi stavki, kakor tudi z obiskom naših ljudi teh nemških prireditev krošnjarij po svetu ter dokazoval, da obstoja v teh krajih le nemška kultura in sega »prijaznost« naših ljudi do

Po naši zemlji

Nemcev že tako daleč, da bi niti eden izmed Slovencev ne protestiral proti nemški poplavi teh krajev. Prepričani smo, da registrirajo Nemci vsako količjak obiskano predavanje svojih ljudi v naših krajih in poset raznih njihovih kulturnih prireditev ter bodo z njimi prej ali slej dokazovali manifestacijo naših ljudi za nemško kulturo in nemški duh.

Vsi oni, katerih dolžnost je, da vodijo o tem računa, naj to premislijo in proti temu tudi nekaj ukrenejo. Dovolj imamo dokazov, da je naša zahteva popolnoma upravičena in da nas bo še pošteno bolela glava, ako bomo ostali slepi in gluhi za vse to, kar se dogaja.

NASI OBMEJNI PROBLEMI

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je izdala pod tem naslovom knjigo, ki vsebuje zbrane referate o vseh naših narodno-obrambnih vprašanjih, podanih na omladinsko-narodno-obrambni tečaj, dne 4. in 5. septembra 1935 v Ljubljani.

S tem delom si je Družba sv. Cirila in Metoda za svojo 50 letno narodno-obrambno delo izstavila najlepše spričevalo trdega vstrajnega podrobnega dela, nam vsem pa je izročila dragocen material o vprašanjih, ki postajajo ravno v sedanjem času z vsakim dnem bolj pereča in je potrebno, da je sleherni naš človek o njih točno poučen. Prepričani smo, da bo ta knjiga našla pot v vsako hišo našega človeka, kakor bo tudi lahko z uspehom služila našim šolam, kjer se je doslej najbolj občutilo pomanjkanje takega dela.

Ob petdesetletnici svojega obstoja in dela je narodno-obrambna Družba sv. Cirila in Metoda povzročila in priredila omladinski narodno-obrambni tečaj, ki se je vršil dne 4. in 5. septembra 1935 v Ljubljani. Udeležili so se ga zastopniki akademske in srednješolske mladine, ki so vestno in z zanimanjem poslušali v zgoščenih obliki podano obširno gradivo.

Čemu omladinski narodno-obrambni tečaj? Ali je razpravljanje o naših narodno-obrambnih zadevah zopet bolj potrebno in ali ni to stvar, ki je bila morebiti svojčas bolj aktualna? Kajti danes — to se čisto govori in čuje — stopajo v ospredje nova vprašanja, tako n. pr. socialno in še druga. Tem da gre prvenstveno, narodno-obrambno delo pa da je potemtakem nekaj odvisnega.

Oni, ki tako govorijo, ne izrekajo toliko lastnih dognanj, marveč gledajo čisto skozi prizmo nedomačih vplivov. Pogled jim zastirajo že meje, postavljene komaj pred petnajstimi leti. Pred očmi nimajo v dozdnevni svoji univerzalnosti niti vsega našega etnografskega ozemlja ob Soči, Dravi in Muri.

Ali ne vidijo, da se mladina naših sosedov vzgaja in razvija docela drugače. Razvija se v osvobodilnem pravcu.

V spremljenju za nekimi vsečloveškimi ideali pozabljaajo taki fantasti na realna tla. Oni pozabljaajo, da bi uresničenje sosednjih zavojevalnih načrtov prineslo največje gorje našemu človeku, kajti to bi ne bil le konec našega narodnega in kulturnega izživljanja, to bi pomenilo tudi pravcato njegovo socialno sužnost.

Knjiga, je opremljena s številnimi vzornimi slikami, obsega 80 strani ter stane Din 15.—. Dobi se v pisarni Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Dolgo se nisva videla. Po vojni je bila moja prva pot v našo Dalmacijo, da pozdravim naše morje in svobodna mesta ob njem. Naznanil sem Ti svoj prihod v Split, Ti pa si mi javil, da me čakaš v Dubrovniku. To svidenje! Tam na koncu grške luke je imel Meštrović za silo zgrajen atelje, kjer je ustvarjal Kačičev mavzolej za Cavtat. Tam se je našel sredi kamnarjev, ki so klesali iz trdega kamna žive podobe angelov. Prišel je tudi mojster, ki je še punkiral ono čudovito Madono. V njegovo umetnino si zakopal svoje delo. Tako je nekoč pomagal Jurij Šubić Hrnaišu. Ne veš, kje nadomesti mojstra pomočnik, ki je sam mojster. Ko sem pozneje večkrat stal vrh cavtatskega griča in spred mavzoleja gledal po morju proti Dubrovniku in na sesedle otoke nekdanjega Epidavra, sem vselej premišljal o tem. Po kamniti stezi so na pokopališče prihajali izletniki, ki so prihajali občudovat Meštrovićeve umotvor. Iz poltemne kapele so odsevali obrazi angelov in podoba Madone, ki ste jo takrat klesali v Gružu...

Takrat smo zvečer dolgo posedali na Gradcu pod trtami, ki so se ovijale okoli starih dubrovniških stebričev. Dubrovnik je bil še tih in prazen. Ni bilo še v njem svetovnega šuma, kot je sedaj. Zato smo si lahko pripovedovali o starih in novih časih. Med vojno si klesal v Judenburgu Janeza. Menda se Ti ni preveč mudilo, sicer bi ne bilo treba, da ga je moral dokončati Dolinar. Smrekar Te je ovekovčel v svojem »Črnovojniku«, ko se vračate s Cankarjem in Arzelinom v pozni noči domov. Da, to si bil Ti. Še ves mlad in dobre volje. In po vojni zopet v Split. Upal si, da Te pokličejo v Ljubljano. Rad bi bil doma. Pa kot da so pozabili na Te. Tako sva se leto za letom srečavala v Splitu in v Ljubljani, če Te je ob počitnicah pot zanesla med nas.

Ko sem se zadnjič vračal iz Cavtata, sem Te našel doma poleg slavnega splitskega muzeja. Dolgo v noč sva sedela na terasi, kjer so odmevale pesmi in godba. Zdelo se nama je, da si imava toliko povedati. Zdaj se je življenje nekako umirilo. Ko pridem zopet v

Split, bom Tvoj gost in Ti prideš k meni v Ljubljano. Morda pojedemo v Šmarje obujat mlade spomine, ali pa v Lipe, tja med drhlec sosenožeti, med breze in topole, da vidimo zopet slike svojih mladih let...

Pa ni bilo ne tako ne tako. Namesto Tebe je prišla nenadoma vest: profesor Svetko itd. In par kratkih nekrologov po SBL, ki je hvala Bogu že dosegel črko P. Pravijo, da so Te hoteli prijatelji obdržati v Splitu, dasi se je zdelo, da Te Dioklecijanovo mesto z vsemi svojimi lepotami in zanimivostmi ni moglo prikleniti nase. Zato je bilo prav, da so drugi poskrbeli, da si se vrnil.

Od daleč sem spremljal Tvojo pot domov. In v teh spominih sem Te spremljal čez Barje proti Tomišlju. Nisem mogel k Tebi. Pravijo, da so že pozno zvečer pogrebi dospeli na grič. In da so bile vsakovrstne težave, kakor da si se vrnil nepozvan. Komaj, da je utegnil prijatelj Saša Šantelj reči par besed v slovo. Nikoli nisimo govorili o Tomišlju. Da nameravaš počivati tam gori. Pa kaj! Mladost ne govori o smrti. Mislim, da boš ostal kje tu pri nas, pri Sv. Križu. A morda je prav tako. Mislim, da je tam lep razgled. Po Barju proti Ljubljani, proti goram... In morda se celo vidi tja do Vrhnike, kjer stoji utrjeni Jurkovičev potnik ob cesti. Dolgo sem tisti večer stal v mislih ob Tvojem grobu. Ali je res že čas? Ali bo nam prizanešeno, da ne bomo videli starosti. Saj so rekli, da smo mladi... In naše sanje in načrti! Ali je ostalo v Splitu mnogo razbitih Tvojih kipov in nad? Ali jih bo kdo povabil domov? Ali bodo propadle v pozabljenju?

Hotel sem Ti pisati v slovo, pa mi ni bilo mogoče. Kaj, niti posmrtnih spominov si ne bomo napisali? Zato so me spremljale te misli in romale k Tebi dan na dan, da jih položim na Tvoj grob, da se ob njih zopet enkrat zamislimo v usodo slovenskega umetnika. In ne enega najmanjših iz njih, ki so hoteli ustvariti velika dela. Sen Tvojega življenja je ostal nedokončan. A to je morda usoda vseh.

Dr. I. L.

D O P I S I

Maribor

ČUDNA ZADEVA

= V mariborskem marksističnem glasilu »Delavska Politika« št. 60 z dne 25. julija 1936 smo imeli priliko čitati tužno vest, da se je v vinotoku nekega znanega mariborskega nemškega veljaka videlo družbo hitlerjancev. Nadalje pravi, da je celo eden izmed njih klical: Heil Hitler! Z ogorčenostjo tudi ugotavlja, kako daleč že sega predrznost mariborskih hitlerjancev. Članek se zaključuje s pripombo, da bo treba nekaj ukreniti.

Gospodje marksisti! Da v Mariboru raste hitlerjancem in njim podobnim elementom greben, niste povedali nič novega. V tem pogledu se z Vami popolnoma strinjamo. Tudi Vaš apel, da je treba nekaj ukreniti, iskreno pozdravljamo. Čudno se nam samo zdi, da sedaj naenkrat iz Vaših vrst in iz Vašega časopisa prihajajo glasovi o hitlerjanski, odnosno nemški nevarnosti v Mariboru. Tega do danes nismo bili vajeni in če se ne motimo, boste v kratkem prekosili vse one, ki ste jih Vi prištevali med »naceke« ter jih tu in tam pobarvali s fašizmom.

Nimam povoda, da dvomim v Vašo iskrenost, pa vendar se ne morem otresti miselnosti, da je Vaše naenkratno nerazpoloženje proti hitlerjevski odnosno nemčurski zalegi v Mariboru posledica sedanjih političnih razmer, ki vladajo za sosedovim plotom. Čudna zadeva, gg. sodrugi, saj vendar dobro veste Vi, kakor mi, da nemška nevarnost ni novejša izdaja, saj obstoja v Mariboru že od postanka naše države, ne glede na to, kakšni režimi so vladali tam preko. Dobro tudi veste, kako so v Mariboru vsi nacionalni krogi objojali ter ostro kritizirali vsakršen pojav prevlelike nemške agresivnosti napram našemu življu. Borba proti nemški objojnosti v Mariboru datira daleč nazaj in vsi oni, ki so stali na braniku naših nacionalnih pravic, bi vedeli povedati marsikaj.

Da je v tej borbi, gg. sodrugi, manjkalo Vas, menda ne boste trdili, da lažem. Kje ste bili ves čas, ko so dobri jugoslovanski rodoljubi zastavljali vse moči, da zajezijo nemško poplavo? Ni Vas bilo in če danes kličete, da bo treba nekaj ukreniti, ste s tem danes priznali, da prihajate pozno — pozno. Nihče Vam ne zbršne greha, ki ste ga grešili dve desetletji s svojo negativnostjo in s svojo reklamo za internacionalno godlo. V odločilnih trenutkih ste našli dovolj časa, da ste vrgli polena onim, ki so z vso resnostjo spoznavali, da nemška nevarnost obstoja in da žre in pije kri vsem dobrim jugoslovanskim patriotom. Poglejmo si iz oči v oči, gg. sodrugi! Ni treba, da zavijamo dejstva, ki so na dani. Spoznajte, da se z Vašo pomočjo vzdržuje v Mariboru oni element, ki ga tudi Vi končno spoznate za nevarnega. Vaša »Volksstim- ca«, Vaši prijatelji »Priode«, Vaši »Gesangsvereine« itd. menda niso najboljše torišča za odvracanje nemške nevarnosti. Internacionalna, ki jo vsiljujete nepreracunljivim ljudem, je prekleto slabo sredstvo zoper »Heil Hitler«-klice.

Tako nekako bo, gg. sodrugi! Vaš strah pred nemško nevarnostjo prihaja pozno in bi ga resnejši človek smatral za šalo onih, ki so do danes bili hote ali nehoti slepi. Včasih, ko so vladali v Avstriji in Nemčiji socialistično-židovski režimi, ste nemško nevarnost smatrali kot zadevo, ki ne obstoja. Danes, ko so ondoli politične prilike temeljito krenile na desno, ste začutili ono nevarnost, ki jo premnogi že čutijo dolgo.

Torej, da se razumemo. Po vašem mnenju nevarnosti nemškega pritiska pod prejšnjimi režimi ni bilo, obstoja pa danes, ko niso na krmilu pristaši Marksa. Smešno, gg. sodrugi, in če nas imate za take tepece, bi Vam priporočali, da poveste vsakomur, kdor Vam verjame in kdor Vas hoče poslušati, da ste prevzeli nacionalni pokret v svoje roke ter s tem preprečili hitlerjansko nevarnost.

Mi resnični nacionalisti pa pravimo: Nemška nevarnost obstoja, pa naj vlada tam Peter ali Pavel. Nemec je Nemec, marksist ali hitlerjanc, vsi mislijo eno. Vi do danes tega niste spoznali, radi tega tudi nimate pravice govoriti o hitlerjanski nevarnosti.

Da bi komu ne očitati zapletenosti, se podpisem s polnim imenom.

Tušek Stanko, Maribor.

Hrušica

= Gospod urednik dovolj, da se prvič oglašim iz Hrušice, katera je oddajena kakih dobrih 30 minut od mestne občine Jesenice na Gorenjskem.

Hrušica je razdeljena na dva dela. Jugozapadni del imenujejo vsi »republikanci«. V tem delu so med svetovno vojno stanovali italijanski vojni ujetniki. Sedaj pa tu stanujejo železničarji s svojimi družinami. Ne vem iz kakšnega razloga imenujejo vsi ta del »republiko«, najbrže radi nekaterih strank, ki živijo povsem drugače kot ga živimo drugod in kot se to spodobi omikanemu človeku. Tu so prepirlj, sovražstva, pretepi, povrhu tega pa še narodna nezavednost, s katero sramote naš slovenski jezik. Če hoče živeti med temi »republikanci«, moraš imeti naravnost že-

lezne živce. Celó v vzhodni del Hrušice se-gajo odmevi te »republikanske« kulture.

V nedeljo, dne 19. julija zvečer ob pol enajsti uri sva prišla z ženo v gostilno g. Ocepka, v kateri je sedela pametna družba, izvemši enega pijanega g. B., ki je bil precej glasen in je skušal peti, pa gotovo radi utrujenosti ni znal nobene do konca. Trenutek nato je prišel republikanec »frakel«, A., ter prisedel k pijanemu (seveda je pomagal peti). Po petju sem takoj spoznal, da ta novi gost ni naše narodnosti, ker ni znal slovenske pesmi, pač pa le nemške. Tudi zbadal je po nemško in večkrat pogledal na naju, ki sva čisto za sebe sedela v kotu. Kmalu nato je prišla še »frakel-nova« žena, ki tudi precej rada pogleda v steklenico. Sedaj sta skupno zbadala mene in mojo ženo, seveda kolikor sta že znala slovensko, največ pa po nemško. Videč, da se za njih ne zmeniva, je ta neprijetni gost pred odhodom začel psovati z raznimi nespodobnimi psovkami, pa ne po slovensko, marveč po srbohrvatsko, kljub temu, da je v tem lokalni svarilna tablica o nespodobnem govorjenju. Ker ni mogel priti z nama v protislovje, je hotel še pijače, kar mu pa ga. Ocepkova ni hotela dati. Nato: »Frakla«: also gema, gema.

Pijani B.: »kennen sie deutsch?«

»Frakla«: »nur wenig.«

»Frakel«: »vsem skp kar vas je tle vohko noč, samo tistimle dvema tamle v kotu pa ne!«

Priporočam g. A. in njegovi vrli ženi, da gresta še par mesecev med jodlarje, da se še bolj izpopolnita. G. gostilničarju pa svetujem, da naj v bodoče vsakogar opozori na stensko tablico o nespodobnem govorjenju, ako si hoče pridobiti pametnejše goste.

Javornik

Vsem bratskim podružnicam Narodno strokovne zveze in prijateljem sporočamo, da se vrši dne 16. avgusta 1936 ob 3. uri popoldne razvite podružnične prapora na telovadnem prostoru Sokola na Javorniku.

Pri zamisli in sklepu, da razvijemo prapor, pa prosimo vse bratske tovariše-ice in prijatelje, delavskega nacionalnega gibanja, da ob priliki razvite našega prapora pohitijo iz vseh delavskih okrajev v obmejni del naše domovine, da tako pomagajo do veličastnega in temeljnega razvite ter s tem dajo našemu pokretu novega življenja. Naša nacionalna zavest ne sme biti brez dejstev, ker je to naše delavsko hotenje, zato, pokažimo se značajne in žrtvujemo en dan v našo zmagajo.

Prosim, da vzamete gornjo poročilo na znanje ter nam ob priliki sporočite, koliko udeležencev naslovne podružnice in prijateljev se bo udeležilo in vašega okraja in s katerim vlakom ali kateri čas se pripelje in koliko reflektantov je na kosilo, večerjo in prenočišče.

Spored je naslednji:

V soboto, dne 15. avgusta ob 20. uri pozdrav kumice gospe Bizjakove na domu g. župana v Mostah pri Zirovnici.

Po pozdravu se vrši tovariški večer v prostorih Sokolskega doma na Javorniku.

V nedeljo, 16. avgusta:

Dopoldan so predvidena razna posvetovanja zastopnikov i. o. in podružnic.

Popoldne ob 14. uri sprejem gostov na kolodvoru Javornik, nato odhod z godbo na čelu skozi Javornik v Sokolski dom.

Ob 15. uri slavnostno zborovanje in razvite prapora.

Po razvitu se vrši v vseh prostorih in vrtu Sokolskega doma ljudska veselica.

Z ozirom na 50% popust vožnje na železnici, apeliramo na vse tovariše-ice in prijatelje, da se te proslave udeležijo ter s tem pokažejo, da se tudi nacionalno delavstvo zaveda pomena svojih borb.

Podružnica Narodno strokovne zveze.

■ Uredništvo »Sveslovenstva« išče poverjenike, zastopnike in sodelavce v vsakem mestu Jugoslavije in v inozemstvu s stalno mesečno plačo in provizijo ali samo provizijo. Delo morejo izvrševati moški ali ženske, zaposleni ali nezaposleni. Pismene ponudbe na naslov »Sveslovenstva«, Beograd, Pajsijska 4.

G O S P O D A R S T V O

ALI BODO SVETOVNE CENE NARAŠČALE?

+ Večinoma vlada mnenje, da bodo v bodoče cene napenjale v celém svetu. Posebno angleški, ameriški in nemški glasovi pravijo tako, opozarjajo pa vsi, da bi preburono dviganje cen moglo imeti zelo neugodne posledice in da je v tem pogledu treba biti na oprežu. Tudi pri nas smo opazovali nekaj malega dviga cen, vendar se lahko reče, da so pri nas splošno tudi nazadovale. Značilni so pojavi v juliju, ko se vsled špekulacije dviga

dosegle vrhunca, marsikje po svetu nekako pokazujejo položaj, ki daje možnost sklepanja, da se bodo cene na splošno vsaj obdržale, če ne porasle in to celo, čimbolj se ublažijo mnogobrojna politična nesoglasja ter se ob polnejši zaposlitvi kapacitete tudi proizvajalne stroške pomakne na regresivno pot. Vendar pa ta vidik ni zanesljiv ter je upoštevati slabo kupno moč množic. Četudi bi se potom

državnih oblasti skušalo cene gotovim stvarjem nekako umetno držati, se je bati, da to ne bo držalo, ker bi blago potem toliko manj šlo v denar. V konsumu bi se pojavila nova pomanjkanja, a proizvodnja bi prišla v položaj, da bi delala takorekoč za zalogo. Do klet bi to šlo?

Za ilustracijo gibanja cen navajamo sledeč pregled:

Slovenke perejo z najboljšo trdo vodo v državi. Za to rabijo naše gospodinje posebno milo,

cena pšenice i. dr. Izjeme so le tam, kjer državna oblast načrtno deluje na dvig cen. V nekaterih državah pa je porast cen kot posledica devalvacije, dejansko nekako navidezno.

Po eni strani bi človek utegnil sklepati, da bodo cene porasle že zato, ker se je proizvodnja zlasti silno dvignila in bo do leta 1940. predvidoma porasla na dvojno količino napram času pred krizo, a proizvajalni stroški zanj se manjšajo. Monetarne zaloge sveta na zlato so danes po devalvacijah skoraj 100% več vredne kot l. 1929. Države, ki pridobivajo zlato, predvsem Anglija in Rusija, imajo možnost oddajati ga ako ne po višji ceni kot doslej pa vsaj za enako ceno kot lani in vsled tega pridobivajo na kupni moči. Če denarna zgodovina ne moti, je vse to znak splošnemu naraščanju cen. Vendar po drugi strani opazamo, da menda razven v južni Afriki, ta stvar v svetu danes nikjer ne drži. Vsa proizvodnja zlata poleg tega tudi v obče ne prihaja toliko v korist denarnemu prometu, nego se kopičijo razne previdnostne rezerve tako v Angliji, Franciji, Ameriki in Rusiji. Slednja menda sploh zbira zlato za morebitne vojne potrebe. Pri večini držav pa je opazovati pomanjkanje zlata, posebno malo ga je (skoraj nič) v zadolženih državah južne Amerike, srednje in jugovzhodne Evrope. V takih prilikah je pozivljanje gospodarstva skoraj nemogoče, gotovo pa je, da v porastu cen na splošno ne more biti govora celo ne v zaostalejših agrarnih državah. To tem manj, ker so bile koncem pomladi svetovne zaloge najvažnejših živil, osobito žita, sladkorja, kava, čaja, masti, stanje živine, dalje zaloge bombaža, svile, raznih rud in kovin, petroleja in bencina, deloma samo za spoznanje manjše, deloma pa celo večje kot lani, sedaj so se pa žitne zaloge še celo povečale in tudi ameriška suša kaže ne bo svetovne zaloge kaj posebno zmanjšala, četudi cena pšenice napenja.

Vsled velikanskega napredka tehnike se tudi v industriji pojavlja, ki ne govori za porast cen. Vse stremenje gre za tem, da se s serijsko proizvodnjo znižuje proizvajalni strošek in se na ta način skuša zagotoviti rentabilnost podjetij, kar je edino pravilo, kajti kupna moč širokih množic ne postaja boljša, nasprotno, znamenja grozijo, da postane še slabotnejša.

Ekspanzionistične sile, ki bojda še niso

Pelikan
terpentinovo milo, posebno
za pranje v trdi vodi

POLJSKA ŠTIRILETKA

+ Tudi Poljska je uvedla neko načrtno gospodarstvo, ki se odraža v njeni štiriletki, ki se začne še letos izvajati.

Ker je možno agrarni izvoz le še za kako malenkost povečati, se s štiriletko hoče razširiti notranji konsum za kmetijske pridelke. Da se to razširjenje notranjega konsuma doseže, je potrebna poživitev industrije, trgovine in prometa. To vse skupaj bi pomenilo energično pobijanje brezposelnosti. V slednji namen bo Poljska uporabila v štiriletki, začeni s 1. julijem t. l., 1800 milijonov zlotov (okoli 16 milijard Din) za pobijanje brezposelnosti.

Predvidena je tudi davčna reforma in kasneje še znižanje državnih bremen. Cen se ne namerava niti zvišati niti znižati, nego bi se imele kretati na dosedanj višini, s čimer bi se tako pri mezdah in pri izdelkih omogočilo kalkulacijo na daljši čas. Akcijske družbe sicer izkazujejo naraščajoče dobičke, vendar se hoče ostati pri nekakem fiskiranju cen, dasi to ni poljudno. Hoče se namreč doseči tudi boljše zaupanje gospodarskih krogov v bodočnost, da bi se odvajale znatne tezaevirane vsote denarja ter privrele iz nogavic na dan in omogočile nove investicije.

Program te štiriletki je navidezno skromen, vendar pomeni veliko in bo zelo veliko pomagal, če se posreči. V njem ni nikakih iluzij, nego precej stvarno le to, kar se more doseči. Zato je uspeh verjeten. Nam se to dopade. Zakaj bi se natresalo rožic in zakaj naj bi se obljubovalo gradove v oblakih, če jih ni mogoče doseči. Raje stremeti za tem, kar je pri razpoložljivih sredstvih dosegljivo in to tudi solidno doseči.

NAŠ LESNI IZVOZ

+ Širijo se govorice, da se je že začel živahno razvijati naš lesni izvoz, da je skoraj pričakovati izboljšanja v izvozu lesa. Te govorice so dobile najbrže svoj izvor v tem, ker je »Šipac« res natovoril nekaj več blaga za

angleški trg, a to tako blago, ki ga naša mala lesna industrija ne zmora. Pa tudi izvoz »Šipada« je le bolj slučajno konjunkturalna značaja in ni gotovo, da bo stalen. Vendar pa ta njegova količina ne pomeni prav nič bistvenega v pogledu splošnega izboljšanja našega

Zvečer pred žehto pa namakajte z Radost peric

lesnega izvoza, posebno ne za malega in srednjega lesnega producenta. Stanje je v tem pogledu neizpremenjeno slabo. Od svoječasnih obečanj in nam zburanih nad, doslej nimamo drugega kot razočaranje. Svoj čas temu vprašanju posvečeni »en dan« ni rodil nobenega uspeha. Morda je bil en sam dan premalo in bi bilo dobro, če bi se dodalo še kak dan.

Z nadami ne moremo plačevati davkov, še manj pa kaj kupiti zanje. Tudi za prehrano je ta dobrota že preveč kisla in se je pristudila.

LETOŠNJI JESENSKI VELESEJEM

se vrši pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja Petra II. od 1. do 13. septembra.

Poleg industrijske in obrtne razstave bo v okviru tega velesejma prirejena vsedrjavna lesna razstava, v propagandne svrhe za večjo uporabo našega lesa in njegovih produktov. Ta velika razstava bo razdeljena v sledeče oddelke: splošno, produkcija, uporaba drv in lesa, različni industrijski in obrtni izdelki, pohištvo, domača hišna obrt in industrija, destilacija lesa, kemija, trgovina. V zvezi s to razstavo bo urejen tudi živalski vrt divjadi naših gozdov.

Obsežne priprave se vrše tudi za veliko cvetlično in zelenjadno razstavo, ki bo zavzemala ogromen razstaveni paviljon in obširne prostore pred njim. Obenem bosta tam bogato zastopani tudi vrtna arhitektura in skulptura.

Dalje bo ta velesejem obsegal še razstavo malih živali, razstavo male obrti in živalsko razstavo.

Kupuj domače blago!